

Programma's voor economisch onderzoek: niet toegerekende kosten

J.M.A. Nijsen (onderzoeker sectie economie)

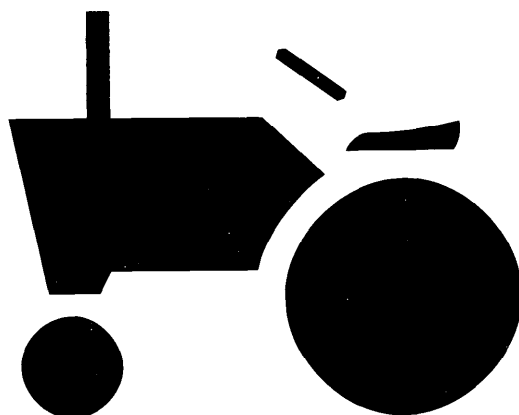
De kosten op een melkveebedrijf kunnen worden verdeeld in toegerekende en niet toegerekende kosten. De toegerekende kosten zijn direct toe te schrijven aan de bedrijfsomvang. Krachtvoerkosten en kunstmestkosten zijn hier voorbeelden van. Deze kosten zijn vaak variabel omdat ze direct variëren met de bedrijfsomvang. Wanneer bijvoorbeeld het aantal koeien wijzigt zullen de krachtvoerkosten direct mee veranderen. Naast toegerekende kosten zijn er ook niet toegerekende kosten. Deze kosten zijn niet direct aan een bepaald bedrijfsonderdeel toe te schrijven. Ze vormen als het ware een ondeelbaar geheel met het bedrijf. Niet toegerekende kosten zijn meestal niet op korte termijn te beïnvloeden. Daarom wordt ook vaak over vaste kosten gesproken. Voorbeelden zijn mechanisatiekosten, arbeidskosten en gebouwenkosten. Voor een melkveebedrijf bestaat vaak meer dan de helft van de totale kosten uit niet toegerekende kosten. Vandaar dat er de nodige computerprogramma's gemaakt zijn om de niet toegerekende kosten goed in beeld te brengen.

Mechanisatiekosten

Op de meeste bedrijven is de mechanisatie een belangrijke post. In het PR-programma WTKOST is het mogelijk om een groot aantal „boeren-machines” te kiezen. Tijdens het invoeren wordt steeds gecontroleerd of de machines wel bij elkaar passen. Er kan bijvoorbeeld geen kuilblokkenverdeler gekozen worden als niet eerst een blokkensnijder is opgegeven. Indien de gebruiker dit wenst wordt van elke machine apart de normatieve vervangingswaarde en de normatieve kostenpercentages voor afschrijving, onderhoud en restwaarde gebruikt. De bron voor deze normen is het boekje Kwantitatieve Informatie voor de Veehouderij van het IKC.

Naast de keuze van standaardnormen is het ook mogelijk om eigen bedragen en percentages te kiezen, bijvoorbeeld bij gebruik van tweedehands machines. Uit de vervangingswaardes en de kostenpercentages per machine worden de totale vervangingswaarde en de jaarlijkse kosten berekend. Ook wordt het gemiddelde percentage afschrijving en onderhoud bepaald. In de uitvoer van het programma worden de machines in groepen bij elkaar geplaatst. In het werktuigkostenprogramma kan ook de inrichting voor de melkstal opgegeven worden. Hierbij kan de samenstelling van de melkstal volledig gevarieerd worden. Eerst wordt een bepaald type melkstal gevraagd, bij-

voorbeeld een visgraat. Vervolgens worden al de onderdelen die in zo'n stal kunnen zijn ingebouwd, opgevraagd. Er wordt bijvoorbeeld gevraagd hoeveel standen er zijn, of er meetglazen

zijn, en zo ja van welk type. Op basis hiervan wordt de totaalprijs voor de inrichting van de melkstal meegenomen.

Werktuigenberging

In het werktuigenbergingsprogramma wordt per werktuig een oppervlakte berging toegerekend. Daarbij geldt vaak dat een machine met een grote capaciteit wat meer ruimte vraagt dan eenzelfde machine met een kleine capaciteit. Voor een trekker van 30 kW wordt bijvoorbeeld 7 m² opslagruimte gerekend, terwijl een trekker van 100 kW, 10 m² opslagruimte vraagt. De totale ruimte voor alle machines wordt met 40 procent vergroot. Deze toeslag wordt ingerekend voor looppaden en ruimte om in de berging te kunnen manoeuvreren. In het losse deelprogramma moeten alle machines apart worden ingevoerd.

In de totale bedrijfsbegroting is dat niet nodig omdat daarin het werktuigkostenprogramma al is opgenomen. Het is dan dus al duidelijk welke machines er zijn. Naast ruimte voor opslag van machines kan in de werktuigenberging een ruimte opgegeven worden die gebruikt wordt als werkplaats. Indien gewenst kan bovendien een deel van de ruimte gereserveerd worden voor de

opslag van hooi en stro. Op basis van de benodigde oppervlakte per onderdeel wordt een totale vervangingswaarde voor de werktuigenberging berekend. Deze waarde is de grondslag voor berekening van de jaarlijkse kosten voor afschrijving, onderhoud en rente.

Stal, erfverharding en mestopslag

Voor de berekening van de investering in de stal en de mestopslag wordt gebruik gemaakt van twee door het IMAG ontwikkelde computerprogramma's. Met het programma AGRUN, Agrarische Gebouwen RUNdveehouderij, wordt de stal berekend. Niet alleen de investeringen maar ook de grootte van de stal is een uitkomst die van belang is. Op basis van de afmetingen van de stal wordt door het PR-programma ERFHRD een standaard vorm erfverharding berekend. Hierbij worden ook weer de investeringen en de kosten op een rijtje gezet. Bij de berekening van de stal wordt ook rekening gehouden met mestopslag onder de stal. In AGRUN kan tot maximaal 6 maanden opslag berekend worden. De grootte van de put is echter afhankelijk van het staltype. Er is daarom ook een programma om een losse mestopslag te berekenen. Dit is het IMAG-pro-

Stal, erfverharding, voeropslag en dergelijke, alle niet toegerekende kosten vormen vaak meer dan de helft van de totale kosten.

gramma AGMES, Agrarische Gebouwen MEst-opslag. Met dit programma kan bij een gewenste opslagcapaciteit de grootte van de opslag, de investering en de kosten voor opslag berekend worden.

Ruwvoeropslag

Het PR-programma RUWOPS gebruikt als invoer de hoeveelheid ruwvoer die op een bedrijf opgeslagen moet worden. Het gaat daarbij zowel om voordroogkuil als om snijmais. Er kan gekozen worden voor opslag op kuilplaten en in sleufsilos. De gebruiker kan ook maximale afmetingen opgeven. Wanneer een silo bijvoorbeeld maar 20 meter lang kan zijn, omdat er een sloot achter het erf ligt, dan wordt daar rekening mee gehouden. In het programma wordt vervolgens een groot aantal verschillende kuilafmetingen doorgerekend.

Er wordt gevarieerd in lengte, breedte en hoogte van de opslag. Uiteindelijk wordt op basis van kosten een zo gunstig mogelijke ruwvoeropslag gekozen. Uiteraard komen alleen de kuilen en silos die voldoen aan eisen omtrent afmeting, voersnelheid en dergelijke, in de afweging voor. De afmeting is de ingang voor de berekening van de uiteindelijke investering en jaarkosten. Naast deze gegevens wordt direct berekend hoeveel kuilplastic nodig is. Ook hiervan worden de jaarkosten vastgesteld.

Integratie in bedrijfsbegroting

De niet toegerekende kosten zijn een belangrijk onderdeel in de bedrijfsbegroting. Alle hiervoor genoemde PR-programma's zijn daarom in het nieuwe bedrijfsbegrotingsprogramma opgenomen. Daarmee is ook automatisch een integratie van de onderdelen tot stand gekomen. De hoeveelheid ruwvoer die in RUWOPS bijvoorbeeld nodig is om de ruwvoeropslag te berekenen wordt binnen de begroting bepaald door de overzichten voederverzorging. Wanneer er machines gekozen zijn voor berekening van de machinekosten, wordt dat machinepark meteen gebruikt als basis voor de berekening van de kosten voor de werktuigenberging. Bovendien worden in de bedrijfsbegroting een totaaltelling van alle niet toegerekende kosten gemaakt.

De programma's voor niet toegerekende kosten zijn dus niet alleen nuttig als zelfstandig onderdeel maar zeker ook in de bedrijfsbegroting. Bij niet toegerekende kosten gaat het immers vaak om kosten die voor langere tijd vastgelegd worden. De krachtvoergift per koe kan bijvoorbeeld nogal wat gemakkelijker gewijzigd worden dan de mechanisatie- of de gebouwsituatie op het bedrijf. Het is daarom van groot belang om bij het nemen van investeringsbeslissingen die leiden tot kosten over een langere periode de mogelijke alternatieven goed af te wegen. De PR-programma's zijn daar een goed middel voor.